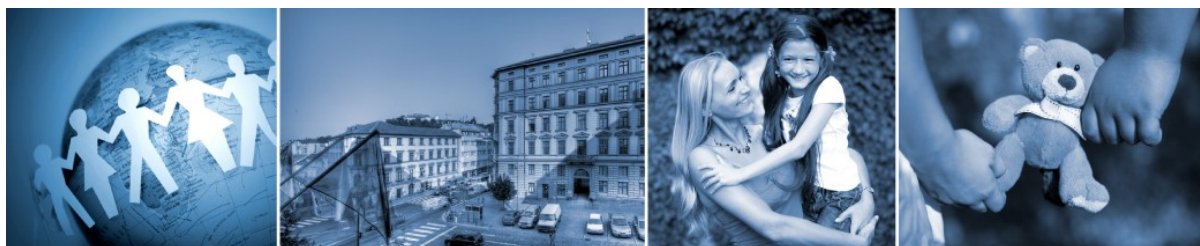

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2020

1. Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské zodpovědnosti.

V roce 2020 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

Větší část roku byla poznamenána celosvětovou pandemií nemoci COVID-19. Úřadu se podařilo zajistit pro všechny zaměstnance vzdálené připojení na všechna data Úřadu včetně přístupu do elektronického systému spisové služby. Díky vybavenosti pracovními notebooky se tak bez větších problémů podařilo zajistit práci z domova v plném rozsahu vykonávaných agend. Jedinou výjimkou bylo zprostředkování mezinárodního osvojení, kdy byly na několik měsíců pozastaveny interakce, tedy osobní seznamování zahraničních žadatelů s dětmi, pro něž je vyhledáváno osvojení v cizině, a to zejména z důvodu omezení cestování cizích státních občanů do České republiky. Nutná přítomnost zaměstnanců v úředních hodinách podatelny i během konzultačních hodin byla zabezpečena formou služeb, kdy byly vytvořeny dvě skupiny zaměstnanců, které se v jednotlivých dnech v přítomnosti na Úřadě střídaly, aby tak bylo sníženo riziko přenosu nemoci a ohrožení plynulého chodu Úřadu. Díky přijatým opatřením tak byla nemocnost na Úřadě velmi nízká a onemocněním COVID-19 bylo zasaženo jen malé procento zaměstnanců. Úřad též plynule přešel na formy telefonické či online komunikace mezi zaměstnanci – prakticky denně se využívaly programy Skype for Business nebo Microsoft Teams.

V roce 2020 Úřad uzavřel práci na projektu financovaném Evropským sociálním fondem v rámci Operačního programu Zaměstnanost s názvem „Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“. Projekt byl zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu. Předmětem projektu byla systémová změna v řešení případů na Úřadě a posílení kompetencí zaměstnanců v přímé péči při zapojování názoru dítěte. Dále bylo předmětem plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadě realizují, a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

V roce 2020 pokračovala realizace projektu pod názvem „Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“ s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599.

Počátkem roku 2020 bylo na Úřadu 48 systemizovaných míst, z nichž 41 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 7 míst jako místa pracovní. V průběhu roku, kdy došlo k ukončení projektu OPZ Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, se snížil i počet systemizovaných míst takto: celkový počet systemizovaných míst Úřadu byl 45, z nichž 41 míst bylo služebních a 4 místa pracovní. Na těchto systemizovaných místech bylo

zaměstnáno k 31. 12. 2020 celkem 46 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: 1 vedoucí služebního úřadu (ředitel), 1 ředitelka odboru právního a současně zástupkyně ředitele, 1 ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 3 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), dále 20 zaměstnanců v odboru administrativním (z toho 1 vedoucí oddělení administrativního, 1 vedoucí oddělení ekonomického, 1 vedoucí oddělení projektová kancelář, 1 vrchní referent oddělení ekonomického, 1 vedoucí sekretariátu, 2 účetní, 1 systémový integrátor, 1 personalista, 4 administrativní pracovníci a 7 projektových zaměstnanců OPZ, z toho 1 auditor kvality, 2 manažeři kvality, 1 finanční manažer, 1 manažer projektu a 2 odborní asistenti projektu).

Pro projekty ESF v České republice (v rámci programu Operační program Zaměstnanost) bylo na počátku roku vyčleněno celkem 9 systemizovaných míst, na kterých bylo zařazeno celkem 11 zaměstnanců. V průběhu roku došlo k ukončení jednoho projektu OPZ a počet systemizovaných míst pro pokračující projekt OPZ byl snížen na celkem 5 míst, z nichž 3 místa byla systemizována jako služební a 2 místa pracovní. K 31. 12. 2020 tedy bylo na těchto systemizovaných místech zaměstnáno celkem 7 zaměstnanců.

V roce 2020 bylo vyhlášeno 5 výběrových řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2020 složilo celkem 5 zaměstnanců ve služebním poměru a 1 zaměstnanec v pracovním poměru na služebním místě. V prvním čtvrtletí roku 2020 proběhlo pravidelné služební hodnocení státních zaměstnanců a pracovní hodnocení zaměstnanců za rok 2019.

V roce 2020 bylo založeno 1 859 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána věcná agenda Úřadu. Ke konci roku 2020 evidoval Úřad celkem 6 261 živých spisů, což představuje mírné snížení oproti roku 2019.

Počet odeslaných a došlých písemností se zvýšil oproti roku 2019. V roce 2020 došlo na Úřad 30 619 dokumentů, odesláno pak bylo 27 790 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovník) při vyřizování agendy uskutečnili 11 065 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů byla obdobná jako v roce 2019 – 46 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2020 se uskutečnilo podstatně méně osobních jednání s klienty Úřadu a naopak se využívaly formy online a telefonické komunikace s nimi. Zástupci Úřadu se účastnili 110 ústních jednání u soudů po celé České republice v postavení kolizního opatrovníka dětí.

Také v roce 2020 došlo ke změnám ohledně personálního obsazení oddělení psychologů. Pozice sociálního pracovníka byla v lednu 2020 zrušena, ale v listopadu byla pozice znovu obsazena návratem z rodičovské dovolené na 0,2 úvazku. I nadále došlo k nárůstu intenzivní práce s rodinou (tzn. opakovaná a systematická práce s náročnými případy, kde je zvýšené riziko negativního dopadu interparentálního konfliktu).

V souladu s participačními principy a hodnotami Úřadu bylo ze strany Úřadu kontaktováno 186 dětí (za účelem jejich informování o případu, zapojení, zjištění jejich názoru atd.), a to převážně formou dopisu (140 dopisů dětem) a nejčastěji v celkově také nejpočetnější agendě výživného. Bylo realizováno 18 osobních setkání, 10 telefonátů a 44 online setkání s dětmi. Participační principy a praxi Úřadu také zaměstnanci Úřadu prezentovali na různých odborných fórech a je jí věnována velká pozornost také při interním vzdělávání.

Během roku 2020 se zaměstnanci Úřadu účastnili řady vzdělávacích akcí, z nichž je zejména významné povinné vzdělávání v rámci kurzů akreditovaných u Ministerstva práce a sociálních věcí. Většina vzdělávacích akcí byla realizována formou online. Tým oddělení psychologů realizoval interní vzdělávání pro kolegy, které se týkalo psychologického pohledu na repatriace dětí. Byla prezentována potencionální rizika, která tato specifická agenda může pro dítě představovat včetně doporučení vhodných postupů.

Podrobnosti včetně srovnání s roky 2017 až 2020 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2017	2018	2019	2020
Doručená pošta	34 283	33 531	27 430	30 619
Odeslaná pošta	30 629	29 399	28 486	27 790
Telefonáty	9 918	10 524	10 786	11 065
Nové spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	897	941	927	818
Nové spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	296	291	302	274
Nové spisy - agenda SPR	481	621	633	558
Nové spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	20	26	28	26
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	48	19	24	30
Nové spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	1	-	2	1
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	3	1	2	0
Nové spisy - agenda PR	23	16	15	10
Nové spisy - agenda K	69	55	50	85
Nové spisy - agenda SZ	45	79	41	37
Nové spisy - agenda SP	7	-	5	4
Nové spisy – agenda SZO	-	18	18	16
Živé spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	3 310	3 407	4 098	2 987
Živé spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	1 622	1 565	1 790	1 428
Živé spisy - agenda SPR	1 484	1 478	1 807	1 330
Živé spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	357	345	366	347
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	189	173	170	157
Živé spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	2	2	4	5
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	5	6	8	7
Živé spisy celkem	6 969	6 976	8 243	6 261
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	27 448	25 457	31 202	32 812
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	17 732	17 318	18 494	16 223

Tab. 1: Srovnání agendy Úřadu 2017 až 2020

Věcná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty (tzv. koordinátory případu) rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k nutnosti provádění personálních změn koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2020 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii a pro studenty právnických fakult, pro odborná profesní sdružení. Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí. S ohledem na situaci, kdy během většiny roku 2020 byla možnost fyzického shromažďování osob omezena, probíhala většina akcí formou online. Zaměstnanci se zásadním způsobem podíleli na akci pro Unii rodinných advokátů, kde mj. předvedli přímou práci s dítětem. Pro širší fórum byl realizován seminář, který se týkal dopadu interparentálního konfliktu na dítě a možnosti právních zástupců v této věci. Obdobně byla omezena i možnost poskytování odborné praxe pro studenty právnických fakult, takže Úřad v této oblasti spolupracoval se studenty formou poskytování informací ať již přímou neformální konzultací, či odpovídáním žádostí o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, pro účely vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státům tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska a balkánských států (Srbsko, Černá Hora).

Úřad v roce 2020 podal do ciziny 150 žádostí o vymáhání výživného a 113 žádostí o zvláštní opatření (nejčastěji pátrání po pobytu a zaměstnavateli povinného), přičemž z ciziny obdržel 85 žádostí o vymáhání výživného z České republiky a 58 žádostí o zvláštní opatření.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, jednotlivými Úřady práce, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a

obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2020 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí, a tedy delších reakčních dob. Úřad dlouhodobě usiluje o zřízení přímého přístupu do evidencí České správy sociálního zabezpečení a Úřadu práce, což by zjišťování poměrů povinných podstatně urychlilo a zjednodušilo – bohužel v roce 2020 toho ještě s ohledem na četné technické komplikace nebylo dosaženo. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla probíhá plynule.

V roce 2020 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským Úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného zejména v případech, kdy povinný není zaměstnán a je osobou samostatně výdělečně činnou.

V roce 2020 došlo k mírnému nárůstu výživného vymoženého z ciziny a k mírnému snížení výživného vymoženého z České republiky.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a výjimečně vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné rozvedených manželů).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřady práce, na něž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě a v roce 2020 proběhlo formou online. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům:

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejpočetnější oblast agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik právnických referentů. Stále výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku.

Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je velmi dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách. Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněné přímo v soudním řízení na základě plné moci. Slovenský ústřední orgán až po určité době podává na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti, soudy rozhodují cca po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Postup při vymáhání výživného prostřednictvím exekutora je zdlouhavý a komplikovaný.

V případech vymáhání výživného pro oprávněné s pobytem ve Slovenské republice Úřad jedná jako obecný zmocněnec na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) podle § 26 odst. 2 občanského soudního řádu. V roce 2020 se vymahatelnost zhoršila, a to z důvodů způsobených pandemií nemoci COVID-19, kdy u mnoha povinných došlo ke snížení mzdy, případně i ke ztrátě zaměstnání.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných anebo mnohdy nemožnost zjistit pobyt či jakékoli informace o pohybu povinného na území České republiky. Občané Evropské unie mají svobodu pohybu po celé unii a nemají povinnost se v České republice přihlašovat k pobytu: Mnozí povinní jsou státními občany Slovenské republiky, v České republice se zdržují bez jakékoli registrace a vypátrání jejich skutečného pobytu v České republice je mnohdy obtížné.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze v několika starších případech stále pokračuje, případně se dokončuje, spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová. Německý ústřední orgán trvá na používání německého jazyka při komunikaci s výjimkou základní běžné komunikace. Spolupráce s partnerskými orgány v Německu byla v roce 2020 ovlivněna pandemií nemoci COVID-19, kdy stejně jako v jiných zemích byla činnost německých orgánů omezena. To mělo za následek delší časové prodlevy s odpovědí na podání ze strany Úřadu (v rádech týdnů), nicméně postupně se činnost německých partnerských orgánů vracela k běžnému standardu.

Německý ústřední orgán často požaduje opravu výtahů soudních rozhodnutí, tak aby odpovídaly představě německých úřadů. Dále jsou ze strany německého ústředního orgánu často nad rámec nařízení žádány další dokumenty od soudu (doručenky, protokoly z jednání, doklady o otcovství). Je častěji dáována přednost výzvám povinnému rodiči k dobrovolné úhradě před rychlým zahájením výkonu rozhodnutí.

Častěji se objevují případy vymáhání výživného po rodičích, kteří v Německu pouze pracují a nemají tam stálé bydliště (tzv. „pendleři“). To přináší problém s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný rodič je na toto zpravidla předem upozorněn.

V rámci agendy vymáhání výživného se objevují případy, kdy německý místní orgán sociálně-právní ochrany dětí (Jugendamt) žádá o sdělení informací o adrese, zaměstnavateli a příjmech pravděpodobně pro řízení o určení výživného. V těchto případech je při potvrzení doručení místní orgán informován o správném postupu při žádání informací přes německý ústřední orgán a následně je odpověď přeposílána přes německý ústřední orgán, nikoli přímo místnímu orgánu.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále na dobré úrovni. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc ze strany advokátů. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce ovšem není jednotná.

V roce 2020 pokračoval trend zvyšování počtu návrhů o vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Po dosažení věku 18 let dítěte zastupování rakouským úřadem automaticky končí, výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Přechod této pohledávky není obvykle signalizován Úřadu a je třeba složitě dohledávat kontakt (spisovou značku) na konkrétní vrchní zemský soud.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) je stále na dobré úrovni. Pro spolupráci je důležité, v jakém kantonu se povinný nachází, protože kvalita a způsob následné spolupráce se mezi jednotlivými kantony liší.

Pro účely podání žádosti o vymáhání výživného jsou vždy shromažďovány veškeré podklady v úředním jazyce daného kantonu, nejčastěji se jedná o německý jazyk, v ojedinělých případech jde o jazyk francouzský, případně italský. V případě francouzských a italských kantonů je většinou vyžadována komunikace v úředním jazyce daného kantonu, což vyžaduje větší nároky na zajištění překladů.

Velká Británie

V důsledku vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie ke dni 31. 1. 2020 a skončení tzv. přechodného období k 31. 12. 2020 byl Úřad během roku upozorňován na to, že na nově podané žádosti o vymáhání výživného se od 1. 1. 2021 budou vztahovat ustanovení haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů. Úmluva je v mnohém obdobná jako Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností a její součástí je i úprava spolupráce mezi ústředními orgány.

Dle předchozí dohody se očekává kontinuita spolupráce Spojeného království se státy EU. Ústřední orgány se potýkají s prodlením jak s potvrzením přijetí nových žádostí, tak s informacemi ke stavu již probíhajících řízení. Nelze proto s jistotou říci, jak se skutečně změna právního základu projeví v praxi. Dočasně bylo také upuštěno od zaslání dokumentace poštou.

Výživné v roce 2020 bylo stále vymáháno ve spolupráci se třemi ústředními orgány na území Spojeného království: zvláště pro Anglii a Wales, pro Skotsko a pro Severní Irsko.

Při spolupráci s Anglií a Walesem se Úřad nadále běžně obrací přímo na soudní orgány, které zastupují oprávněné v řízení o výkon rozhodnutí. Spolupráce s ústředními orgány Skotska a Severního Irska probíhá pouze přímo s ústředními orgány. Je třeba poznamenat, že naprostá většina případů vymáhání výživného probíhá na území Anglie a Walesu. Případy vymáhání výživného ve Skotsku a Severním Irsku nejsou četné, jedná se řádově o jednotky případů.

V roce 2020 Úřad vyřizoval několik žádostí o vymáhání výživného podaných z Velké Británie, přičemž tyto případy jsou stále spíše ojedinělé.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Novější spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2020 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z roku 2007. Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, New York a Kalifornie.

Spolupráce s partnerskými úřady byla v roce 2020 významně negativně ovlivněna pandemií nemoci COVID-19. Po řadu měsíců byla zásadně omezena transatlantická doprava a docházelo k významným prodlevám při doručování listinné pošty, dokonce až v řádu měsíců. Projevilo se to jak při běžném předávání informací, když řada států nevyužívá jako primární komunikační kanál elektronické prostředky (e-mail). Problematický byl i platební styk při přijímání plateb výživného, když drtivá většina vymožených plateb je zasílána formou šeků. Rovněž s ohledem na přijatá opatření byla dlouhodobě omezena činnost soudů, a tedy docházelo k prodlevám při projednávání žádostí o vymáhání výživného.

Španělsko

Převažující agendou je vymáhání výživného od povinných nacházejících se na území Španělska. Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného byla stále dosti nepružná, reakce na dotazy přicházely nejdříve v horizontu půl roku, výjimečně i déle. Pokud není přesně známo, kde ve Španělsku se povinný nachází, je účelnější požádat o součinnost český Interpol. Mírně se zlepšilo vyřizování žádostí o zvláštní opatření za účelem vypátrání pobytu povinného.

Ukrajina

Spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2020 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z roku 2007.

Komunikace s ukrajinským ústředním orgánem byla provázena dlouhou reakční dobou, bylo třeba mnohdy zasílat opakované urgencye, spolupráci prodlužovala komunikace vedená pouze v ukrajinštině. Úspěšnost vymáhání z Ukrajiny je velmi nízká. V roce 2020 se spolupráce z důvodu pandemie nemoci COVID-19 ještě výrazně zhoršila.

Objevovaly se problémy se změnou částek ukrajinskými orgány oproti exekučního titulu. Postup při výpočtu dluhu se zdá nahodilý. Z důvodu dlouhodobých problémů došlo v některých případech k podání urgencye rovněž prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti a českého zastupitelského úřadu.

Itálie

Úroveň spolupráce italských ústředních orgánů (Ministero della Giustizia, podle dřívější úpravy Ministero del Interno) ve věci výživného se dlouhodobě řadí k méně efektivním. V posledním období se mírně zvýšila frekvence odpovědí těchto orgánů.

O vymáhání výživného z Itálie je mezi oprávněnými z České republiky poměrně vysoký zájem, avšak úspěšně vymoci výživné se daří pouze v menším množství případů a často spíše na základě dobrovolné úhrady výživného povinným. Italský ústřední orgán nepodává návrh na výkon rozhodnutí či exekuci, ale postupuje spis advokátovi v rámci přiznané bezplatné právní pomoci. Úroveň spolupráce advokátů je proměnlivá.

Současně nadále přetrvávají případy, kdy ústřední orgán reaguje např. na žádost o zvláštní opatření navzdory urgencím teprve po jednom roce, přičemž teprve začíná podnikat první kroky k jejímu vyřízení. Spolupráce se dále mnohdy vyznačuje formalistickými nároky ústředního orgánu na dodávané dokumenty.

Shrnutí

V roce 2020 došlo oproti roku 2019 k mírnému nárůstu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2020 vymoženo 32 812 tisíc Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2019 (v tis. Kč)	2020 (v tis. Kč)
Austrálie	116	5
Belgie	2	159
Bělorusko	50	18
Bulharsko	13	16
Dánsko	38	28
Finsko	46	250
Francie	893	314
Itálie	447	731
Irsko	389	141
Kanada	599	265
Lucembursko	103	108
Nizozemí	761	885
Norsko	65	31
Nový Zéland	10	0
Polsko	195	167
Portugalsko	57	12
Rakousko	3 511	2 607
Rumunsko	32	20
Řecko	0	127
Skotsko	12	33
Slovensko	2 526	3 049
Slovinsko	26	76
Spolková republika Německo	10 730	10 743
Španělsko	258	223
Švédsko	141	593
Švýcarsko	1 841	2 173
Ukrajina	5	45
USA	1 098	6 179
Velká Británie (Anglie a Wales)	716	3 814
Celkem	31 202	32 812

Tab. 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2019 a 2020

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 16 223 tisíc Kč, což je o něco méně než v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2019 (v tis. Kč)	2020 (v tis. Kč)
Estonsko	19	48
Finsko	3	0
Francie	24	24
Chorvatsko	20	0
Irsko	4	0
Itálie	2	3
Kanada	0	5
Litva	18	20
Lotyšsko	48	26
Nizozemí	533	742
Polsko	3 703	3 110
Rakousko	760	871
Rumunsko	93	89
Slovensko	11 722	10 388
Slovinsko	2	34
Spolková republika Německo	370	383
Srbsko	54	44
Švédsko	5	23
Švýcarsko	0	16
Turecko	29	29
Ukrajina	138	53
USA	858	177
Velká Británie	89	138
Celkem	18 494	16 223

Tab. 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2019 a 2020

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Úřad řešil případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi jakožto ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována vyhláškou č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“).

Úřad v roce 2020 řešil 25 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 35 dětí. Počet případů byl nižší než v minulých letech nepochybně z důvodu omezení cestování po značnou část roku v důsledku pandemie onemocnění COVID-19.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2017 – 2020:

	2017	2018	2019	2020
Dobrovolný návrat	10	4	8	4
Nespolupráce	5	1	0	0
Dohoda rodičů	5	3	3	2
Zpětvzetí	2	6	0	2
Návrat v souladu s rozh.	8	15	2	4
Nucený návrat	2	0	1	0
Běží	2	11	17	13
Nenavráceno	7	1	3	0
Celkem	41	41	34	25

Tab. 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2017 až 2020

V roce 2020 nebylo ze strany zahraničních orgánů zapotřebí přikročit k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. V roce 2020 nebyl Úřadu oznámen žádný případ „únosu“ dítěte do země, která není signatářem haagské únosové úmluvy.

Úřad se zabýval také 13 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout přiznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 18 žádostí o návrat dítěte, které se týkaly 23 dětí. Z uvedených 18 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této zprávy v pouze ve 10 případech podána žaloba na navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2020 nebylo nutno přistoupit k výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte, a to odnětím dítěte (dětí) soudním vykonavatelem. V roce 2020 byl Úřad nadále nápomocen „opuštěným“ rodičům z ciziny, pokud je pro ně obtížné rychle

nalézt vhodného advokáta, který by je v řízení před Městským soudem v Brně zastupoval. Úřad zajišťoval doručení návrhu na navrácení k Městskému soudu v Brně a umožňoval „opuštěnému“ rodiči, aby Úřad zmocnil k doručování do doby, než si rodič najde právní zastoupení nebo mu bude soudem přiznána bezplatná právní pomoc. Tímto postupem se zabránilo průtahům v řízení o navrácení a větší újmě, která by prodlužováním řízení mohla vzniknout dotčenému dítěti.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2017	2018	2019	2020
Dobrovolný návrat	0	4	1	1
Nespolupráce	0	1	0	1
Dohoda rodičů	5	0	0	0
Zpětvzetí	2	4	5	2
Návrat v souladu s rozhodnutím	3	5	0	3
Nucený návrat	2	0	1	0
Běží	0	4	8	8
Nenavráceno	3	4	4	3
Celkem	15	22	19	18

Tab. 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2017 až 2020

Úřad z ciziny obdržel rovněž 5 žádostí o výkon práva styku s dítětem. Případy žádostí o výkon práva styku s dítětem jsou dlouhodobého charakteru a při rozporných stanoviscích rodičů mohou být v evidenci i řadu let. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků, než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2020 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	Únos	styk
Bělorusko				1
Egypt	1			
Irsko				2
Itálie	3		2	
Kanada			1	
Kypr			1	
Malta	1			
Nizozemsko			2	1
Rusko			1	1
Řecko	1			
Slovensko	3	4	3	
Spojené království		1	6	4
Spolková republika Německo	4		2	2
Srbsko a Černá Hora	1		1	
Španělsko			1	
Švýcarsko	1			
Švédsko	1			
Turecko			1	
Ukrajina			3	1
USA	2		1	
Celkem případů	18	5	25	12

Tab. 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě Úřad doporučoval rodičům či dalším zúčastněným stranám mediaci poskytovanou Mediačním centrem při Centru sociálních služeb v Brně. S mediačním centrem byly podmínky nadále nastaveny tak, aby odpovídaly potřebám případů s přeshraničním prvkem i dosavadní praxi Úřadu. Od roku 2020 tedy Mediační centrum nabízí i mediaci bezplatně, online, v několika cizích jazycích a s častým zapojením dítěte podle dosavadní praxe Úřadu. Přes tyto vstřícné podmínky však rodiče ne vždy nabídku využívají.

V uvedené agendě je velmi důležitá intenzivní spolupráce právníků a psychologů. Kromě specifické práce s klienty psychologové poskytovali právníkům konzultace, asistovali při pohovorech s klienty a zajišťovali odbornou podporu při vyjadřování k soudním jednání.

K jednotlivým státům

Slovensko

Komunikace s ústředním orgánem je dobrá, jeho postup je obdobný jako v České republice. O návratu dítěte rozhodují tři specializované soudy. Problematická zůstává otázka vykonávacího řízení. Slovenský ústřední orgán nabízí rodičům místo mediace pouze hodinovou konzultaci s určitými mediačními prvky. Řada případů se vyřeší dohodou rodičů ať již dobrovolným navrácením dítěte nebo tím, že se „opuštěný“ rodič s přemístěním dítěte smíří a soustředí se na nastavení styku s dítětem.

Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obracejí přímo na příslušný soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž by žádost postoupili do druhého státu cestou ústředních orgánů.

Na Slovensku neexistuje právní rámec pro úpravu asistovaného styku, jeho detaily závisí na dohodě s příslušným pracovištěm. Nastavení pravidelného styku mezi státy je velmi problematické, prakticky nevymahatelné, pokud jeden z rodičů brání v kontaktu dítěte s druhým rodičem. V době pandemie nemoci COVID-19 někteří rodiče zneužívali situace omezující cestování a kontakty, takže dítě na styk řádně nepřipravovali.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů a styků na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována významná pomoc i během řízení, a to přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení. Ze strany německého ústředního orgánu je snaha, aby řízení před soudem bylo zahájeno co nejrychleji.

Ústřední orgán informuje promptně i o nařízeném jednání a jeho výsledku. V případě dotazů vše ochotně vysvětlí.

Španělsko

Komunikace se španělským ústředním orgánem probíhá vcelku pružně, v anglickém jazyce, což velmi usnadňuje spolupráci. Ústřední orgán však obvykle sděluje dosti strohé informace a nevysvětluje detaily procesu návratového řízení ani na základě dotazů.

USA

Ústřední orgán USA flexibilně komunikoval a reagoval na dotazy či žádosti o spolupráci; zprostředkoval žadatelům bezplatnou právní pomoc (v závislosti na majetkových poměrech žadatele). Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematičtější je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů, zejména v případech, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte. Pokud si rodič zajistí pomoc advokáta pro zastoupení v soudním řízení, pak ho ukrajinský ústřední orgán nemůže nadále zastupovat. Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Nadále přetrvává stav, že ve věci zajištění navrácení dítěte a výkonu práva styku ústřední orgán nepodává návrhy k soudu a nezastupuje „opuštěného“ rodiče v řízení (s odkazem na vnitrostátní úpravu, přestože Ukrajina neučinila výhradu ve smyslu čl. 26 a 42 haagské únosové úmluvy).

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) velmi rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je ústředním orgánem zpracována do tří dnů od jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dní přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy dětí je velice restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Ve Velké Británii je také rodičům bezplatně nabízena mediaci.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval se styčným soudcem Lubomírem Ptáčkem a zejména s nově ustanovenou styčnou soudkyní Radkou Církovou.

Běžnou, každodenní součástí práce zaměstnanců Úřadu, kteří se zabývají agendou mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž by například sám posoudil otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení své mezinárodní pravomoci (příslušnosti). To bohužel negativně dopadá na právní situaci dítěte, která je tak dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (statisticky nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině – se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v případech únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. V roce 2020 byla připravována změna praxe, kdy Úřad bude v budoucnu jmenován opatrovníkem dítěte v řízení o navrácení před Městským soudem v Brně a bude tak moci lépe využívat svých znalostí a zkušeností jak v oblasti právní úpravy, tak i zapojování dítěte do řízení a psychologického pohledu na dítě.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 (dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí dětí z České republiky do ciziny bylo k 31. 12. 2020 vedeno 347 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 157 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Úřad prostřednictvím krajských úřadů obdržel v roce 2020 zpřístupněno 26 spisů dětí, které se týkaly 34 dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny. I v roce 2020, tedy více než 6 let od rekonstrukce občanského práva, stále přetrvávaly problémy ve zpřístupňované spisové dokumentaci, kdy řada spisů musela být vrácena krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí [např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 a) o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.], takže jen 24 dětí mohlo být finálně zařazeno do evidence dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny.

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy se objevují nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Hlavními nedostatky spisové dokumentace je nedostatečně prokázaná osvojitelnost dítěte, dlouhá čekací doba při doplňování podkladů, nedostatečné informace o sociálních poměrech nezletilého a jeho původní rodiny, nekompletní informace o sourozencích (často ve spise nebývá uvedeno, že sourozenec nezletilého již byl osvojen v cizině, což hraje významnou roli při výběru země, do níž by bylo vhodné dítě svěřit do péče před osvojením), nedostatečné informace o možnostech příbuzných převzít péči o nezletilého, nekvalitní a strohý IPOD (často bez splnění formálních náležitostí jako je podpis odpovědných osob) atd.

Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná předchozím letům.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2020 celkem 30 žadatelských párů z ciziny; v roce 2020 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných k osvojení. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	Žádosti	Zařazení	Zastavení řízení	Nezařazení	Neukončeno
Dánsko	3	3	0	0	0
Island	2	1	0	0	1
Itálie	6	6	0	0	0
Německo	5	3	0	0	2
Nizozemsko	2	2	0	0	0
Rakousko	2	1	0	0	1
Slovinsko	1	1	0	0	0
Španělsko	7	6	0	0	1
Švédsko	2	2	0	0	0
Celkem	30	25	0	0	5

Tab. 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 17 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	4
Island	4
Itálie	3
Německo	3
Slovinsko	1
Španělsko	1
Švédsko	1
Celkem	17

Tab. 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2020 proběhlo z důvodu pandemické situace způsobené nemocí COVID-19 pouze sedm zasedání poradního sboru Úřadu pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Z důvodů pandemických opatření byl aktualizován Jednací řád poradního sboru Úřadu, který nyní umožňuje jednání poradního sboru formou online.

Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou v něm zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i Ministerstva práce a sociálních věcí jako Úřad řídicího orgánu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru tak poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v daném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem. Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2020 nepodal žádný pár žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení z ciziny. Do ciziny nebyla postoupena žádná žádost o zprostředkování osvojení dítěte ve vztahu k žadatelům z České republiky.

V roce 2020 se zrealizovalo osvojení jednoho dítěte z ciziny, a to z Indie. Započalo také zprostředkování osvojení dítěte z Vietnamu, ovšem z důvodu omezeného cestování kvůli nemoci COVID-19 se proces nepodařilo zrealizovat do konce roku 2020.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte z ciziny v průběhu celého roku. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem ze strany žadatelů opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že zájemci nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s těmito zájemci se kromě právníka adopčního oddělení podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog se zájemci

diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí. Z důvodu epidemiologické situace probíhala tato setkání online.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím a s přímým předáním dítěte od biologického rodiče do péče potencionálním osvojitelem, kdy je zejména ze strany advokátů vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka či biologická matka dítěte žije v jiném státě než „budoucí rodiče“.

I během roku 2020 byly zaznamenány dotazy na životní historii a biologickou rodinu osvojených dětí (tzv. „biokořeny“). Vzhledem k velkému počtu žádostí z roku 2019, probíhající pandemii v roce 2020 a nástupu sociálního pracovníka na služební místo až koncem roku 2020 byla agenda biokořenů upozaděna, přičemž přednost v řešení měly aktuálně probíhající adopce dětí do zahraničí. Nově nastoupivší sociální pracovník se v budoucnu bude agendě soustavněji věnovat.

1.2.4 Výkon opatrovnictví dětí v soudním řízení

Úřad byl soudem jmenován v 247 případech kolizním opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech, vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu a po většinu roku 2020 i platná protiepidemická opatření nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili všech jednání. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a mnohdy žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Nicméně, podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů a s ohledem na nutnost zajištění participace dětí v soudních řízeních. Osobně se zaměstnanci zúčastnili 107 jednání u soudů po celé České republice.

Nadále pokračovalo zapojení psychologů Úřadu do zjišťování názoru dítěte pro potřeby soudního řízení. I za situace, kdy soudce vede sám pohovor s dítětem, je přítomnost a případný vstup psychologa vítanou podporou při získání relevantních informací od dítěte jako účastníka řízení. Tímto způsobem Úřad usiluje o větší ochranu nezletilých, což je v souladu s jím zastávanými hodnotami a přispívá k účinnému naplňování participačních práv dětí podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Nadto informace získané profesionálním postupem jsou také relevantnější a chrání dítě také před negativy formálního slyšení přímo před soudem během ústního jednání.

V roce 2020 Úřad pravidelně vstupoval do intenzivnějšího kontaktu se zastupovanými dětmi, zejména formou psaní dopisů dětem a následnými pohovory s nimi, samozřejmě s přihlédnutím k věku dítěte. V roce 2020 bylo odesláno 228 dopisů dětem. Dopisy zásadně píše právníci jako koordinátoři případu, nicméně většina případů je intenzivně konzultována s oddělením psychologů. To se intenzivněji věnovalo 68 rodinám (případům), v nichž figurovalo 92 dětí. Dále proběhlo 110 kontaktů (osobních nebo online formou) s dětským klientem. Součástí práce psychologů bylo též poskytování kontaktů na další odborníky (tzv. síťování).

V roce 2020 byli zájemci o mediaci odkazováni právě na bezplatné služby Mediačního centra Brno. Centrum klientům nabízí bezplatnou mediaci mj. formou online, vedenou

vždy dvojicí žena a muž, dle potřeby i v cizích jazycích. Častou praxí Centra je též zapojení dítěte do mediace.

1.2.5 Další činnosti

V roce 2020 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu nachází v České republice bez péče rodičů, zákonných zástupců či jiných za dítě odpovědných osob. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávají ve vztahu ke Slovenské republice a Polsku, ojediněle ve vztahu k Ukrajině, Rusku, Bělorusku, Lotyšsku, Bulharsku, Rumunsku, Spojenému království a Švédsku. Existuje několik možností, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak nejčastěji na českém soudu, tedy soudu příslušném podle obvyklého bydliště dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítě. Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	Počet dětí
Dítě předáno do zahraničí bez soudního rozhodnutí	2
Dítě bylo převzato do péče bez soudního rozhodnutí	2
Řízení v ČR stále probíhá	17
Dítě bylo navraceno rodičům	11
Dítě svěřeno druhému rodiči	0
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v zahraničí	1
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	2
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	2
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v ČR	1
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	7
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	1
Dítě bylo adoptováno v ČR	0
Dítě zařazeno do evidence pro mezinárodní osvojení	2
Nejsou dostupné informace	0
Celkem dětí 2020	48
Počet rodin 2020	41

Tab. 9: Případy „repatriací“ v České republice

Kromě toho Úřad stejně jako v minulých letech evidoval značné množství případů, kdy se dítě – český státní občan – nacházelo v cizině mimo svoji rodinu, nejčastěji z důvodu odebrání dítěte z rodiny orgány v místě obvyklého pobytu dítěte. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu mimo území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána

v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Kromě méně častých případů v Chorvatsku (1 dítě), Itálii (2 děti z 1 rodiny), Německu (4 děti ze 3 rodin), Rakousku (3 děti z 1 rodiny), Slovensku (1 dítě) byly tyto případy evidovány zejména ve vztahu ke Spojenému království.

Všechny tyto případy se týkaly celkem 75 dětí ze 39 rodin. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z rodiny nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služebních cest realizovaných již v roce 2016, 2018 a 2020.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v dané zemi, Mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím České republiky, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	Počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	53
Dítě bylo navraceno rodičům	2
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	2
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	1
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	9
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	1
Dítě bylo adoptováno v zahraničí	5
Nejsou dostupné informace	1
Dítě se vrátilo do ČR bez soudního rozhodnutí	1
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Počet dětí 2020	75
Počet rodin 2020	39

Tab. 10: Případy „odebrání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. zjištění poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Úřad zaslal do ciziny 345 těchto žádostí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány obvykle na nařízení Rady (ES)

č. 1206/2001 z 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, případně na jiné mezinárodněprávní nástroje. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj. V roce 2019 bylo přijato nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí, které bude použitelné od 1. 8. 2022 a které posílí i pravomoci ústředních orgánů ve vztahu k opatrování důkazů pro soudní řízení.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací o osobách v České republice. Úřad obdržel 123 těchto žádostí, v nichž intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrací obyvatel do Evropy. Přestože Úřad nemá žádnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po domluvě s nadřízeným orgánem zabýval a vedl jejich evidenci. V roce 2020 bylo zaevidováno 69 nezletilých chlapců bez doprovodu (oproti 37 v roce 2019) nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. Dívka nebyla zaznamenána žádná. Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát	počet dětí
Afghánistán	45
Bangladéš	1
Guinea	1
Irák	1
Libye	1
Pákistán	2
Sýrie	3
Turecko	4
Ukrajina	8
Vietnam	3
Celkem	69

Tab. 11: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2. Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 898 440,32 Kč, a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 6 350 682,51 Kč, který představuje vybavení kanceláří nábytkem. Největší podíl na této částce má vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od řídicího Ministerstva práce a sociálních věcí zapůjčen majetek v hodnotě 1 781 091,- Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

Rozpočet a jeho čerpání

V roce 2020 hospodařil Úřad s částkou 53 263 293 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 15 580 599 Kč, z toho národní podíl činil 2 308 233 Kč a evropský podíl 13 272 366 Kč.

Pro rok 2020 byl stanoven Úřadu řídicím ministerstvem v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 49 619 770 Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V březnu 2020 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v celkové částce 378 000 Kč. Prostředky byly použity na pokrytí nákladů, v souvislosti s doporučením a povinností podle usnesení vlády č. 217 ze dne 15. března 2020, o přijetí krizových opatření, na financování bezpečného dálkového přístupu zaměstnanců Úřadu k technologiím ICT.

V červnu 2020 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva o částku 100 000 Kč. Prostředky na ostatní platby za provedenou práci byly určeny k výplatě odbytného pro 1 státního zaměstnance.

Dále byl v červnu 2020 navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v částce 1 400 000 Kč. Prostředky byly použity na pokrytí nákladů na financování překladů, jejichž pořizování Úřadu ukládá § 35 odst. 2 písm. m) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

V listopadu 2020 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v celkové částce 253 000 Kč. Finanční prostředky ve výši 115 000 Kč byly určeny na tisk brožury Cesty za rodinou v souvislosti s plánovanou realizací 90. výročí založení Úřadu a 20. výročí vstupu haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení v platnost. Prostředky ve výši 138 000 Kč byly použity na zajištění IT podpory od externího dodavatele v souvislosti s migrací kompletní ICT struktury Úřadu do ICT prostředí nadřazeného ministerstva.

Dále byl v listopadu 2020 navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v celkové částce 1 245 000 Kč. Prostředky ve výši 1 167 000 Kč byly určeny na úpravu stávajícího systému spisové služby a prostředky ve výši 78 000 Kč byly určeny pro zajištění nového docházkového systému. Obě tyto akce se však nepodařilo z důvodu probíhající pandemie nemoci COVID-19 v roce 2020 uskutečnit. Protože důvod určení

těchto prostředků nepominul, ale byl pouze přesunut do jiného období, dojde k čerpání vymezených prostředků v roce 2021.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v září 2020, a to v celkové výši 267 523 Kč. Z profilujících výdajů bylo uvolněno 199 942 Kč na ostatní osobní výdaje. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 67 581 Kč na povinné pojistné placené zaměstnavatelem.

Celkem bylo za rok 2020 vyčerpáno 39 265 996,86 Kč rozpočtových prostředků, tj. 73,72 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 23 895 025 Kč, z toho bylo určeno 693 976 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2020 činila 24 094 967 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno 14 080 924 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 2 470 754 Kč, osobní příplatky, zvláštní příplatky a příplatky za vedení činily částku 4 726 546 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 920 040 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 317 289 Kč. Na odbytném bylo vyplaceno 95 484 Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční cesty

Zahraníční cestovné

Zásadní omezení služebních a pracovních cest bylo v roce 2020 bylo ovlivněno přijetím vládních i resortních opatření proti šíření pandemie nemoci COVID-19.

Na zahraniční služební a pracovní cesty bylo v roce 2020 vyčerpáno 44 839,74 Kč. Tato částka byla vynaložena na jedinou akci uvedenou v následující tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány služební a pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet osob	Termín	Destinace	Účel cesty
2	25. - 29. 2. 2020	Manchester, Leeds, Londýn Velká Británie	Jednání se ZÚ ČR a s britskými sociálními úřady

Tab. 12: Zahraniční služební cesta

3. Realizace projektu Evropského sociálního fondu v České republice

3.1.1 Identifikace projektu

Název: Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory: Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace: duben 2016 až březen 2020
Registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544

Popis projektu:

Projekt byl zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Předmětem projektu byla systémová změna v řešení případů na Úřadu a posílení kompetencí pracovníků v přímé péči při zapojování názoru dítěte, dále plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadu realizují a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

3.1.2 Obecný popis projektu

Cílem projektu bylo zkvalitnění zpřístupnění nabízených služeb prostřednictvím posílení práv a participace dítěte v jednotlivých agendách Úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Vyjasnění konceptu dítěte, resp. dítěte v mezinárodní rodině v agendě Úřadu, jakým způsobem se zapojuje nebo by se alespoň mělo zapojovat, do činností, které jsou náplní práce jednotlivých oddělení.
- Komplexní úprava a standardizace postupů Úřadu v zajištění práva dítěte být slyšeno.
- Vytvoření a implementace strategických a metodických nástrojů zapojování dětí, které budou dlouhodobě udržitelné i po skončení projektu.
- Vytvoření mechanismů, které umožní účast dětí na rozhodovacích procesech – metodický i praktický posun od ochrany dítěte skrze jeho vyloučení z rozhodování o jeho životě k posílení zapojení dítěte jako nositele veškerých práv a názorů na svou budoucnost.
- Podpora a zapojení dětí a mladých lidí do přijímání a hodnocení přijímaných systémových opatření a jejich účast na tvorbě takových opatření.
- Změna vize i filozofie Úřadu vycházející primárně z chápání dítěte jako klíčového subjektu všech činností a rozhodnutí Úřadu.
- Rozvoj kompetencí pracovníků a pracovníků Úřadu v oblasti informování dítěte, slyšení dítěte a zjišťování názoru dítěte, zapojování a rozvíjení možností dětí participovat na rozhodnutích, která se jich týkají.
- Vznik a rozvoj sítě spolupracujících institucí a organizací, které budou podporovat a šířit dobrou praxi participace dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají.

3.2 Realizace a ukončení projektu v roce 2020

Realizace projektu byla v březnu 2020 řádně ukončena. V průběhu roku pak byla provedena administrace projektu a formální vypořádání. V roce 2020 byly realizovány poslední aktivity, které jsou popsány níže.

Byl dokončen písemný indikovaný výstup *Strategie participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí* popisující způsoby zapojování dětí do procesních postupů Úřadu. Strategie participace je dostupná na webových stránkách Úřadu v české a anglické verzi.

Došlo k dokončení *Manuálu pro práci s ohroženým dítětem a rodinami se zapojením dítěte při zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny*, který je písemným indikovaným výstupem projektu a současně slouží jako metodický nástroj pro práci oddělení mezinárodních adopcí při zprostředkování mezinárodního osvojení.

V návaznosti na publikaci *Rodina v mezinárodních souvislostech*, která byla připravena a vydána v roce 2019, byly vypracovány doplňující materiály – informační texty o rodičovských konfliktech v českém a anglickém jazyce a informační texty k průběhu mezinárodního osvojení dětí do ciziny (pouze v anglickém jazyce).

Byly dokončeny sborníky ze 4. projektové konference s názvem *Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů* a ze 6. projektové konference s názvem *Participační práva dítěte v civilním soudním řízení*. Sborníky jsou dostupné na webových stránkách Úřadu.

Po pozitivních ohlasech na dětský web kids.umpod.cz, který vznikl v rámci realizace projektu, byl připraven podklad aktualizovaného webového portálu Úřadu, který reflektuje změny, k nimž v procesech a činnostech Úřadu došlo v návaznosti na realizaci projektu a současně je uživatelsky přehlednější a přívětivější.

Byla dokončena publikace *Cesty za rodinou: Příběhy mezinárodní adopce*, která vychází ze strukturovaných rozhovorů se zahraničními rodinami (osvojiteli a dětmi), které v minulosti osvojily dítě z České republiky a v rozhovorech popisují proces osvojení a svoje zkušenosti s ním. Publikace má sloužit odborné i laické veřejnosti jako zdroj informací o mezinárodním osvojení a je určena zejména pro zahraniční partnerské organizace a případné zájemce o osvojení z České republiky. Publikace je dostupná na webových stránkách Úřadu.

Projekt Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí skončil k 31. březnu 2020. Po ukončení projektu byla vypracována závěrečná evaluační zpráva. V této zprávě je zhodnocen průběh, naplnění, přínosy projektu i jeho vnímání ze strany jak zaměstnanců Úřadu, tak externích účastníků aktivit, které byly v průběhu projektu realizovány.

4. Realizace projektu Řízení kvality Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

4.1.1 Základní informace

Úřad má povinnost zavést systém řízení kvality v souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech, jenž byl schválen usnesením vlády č. 214 ze dne 4. dubna 2018 (dále jen „Metodický pokyn“) a jenž navazuje na usnesení vlády č. 275 ze dne 10. dubna 2017, v návaznosti na usnesení vlády ze dne 27. srpna 2014 č. 680 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014-2020 a zřízení Rady vlády pro veřejnou správu (konkrétně: Implementační plán pro Strategický cíl 4 - Profesionalizace a rozvoj lidských zdrojů ve veřejné správě a Implementační plán pro Strategický cíl 1 - Modernizace veřejné správy). Metodický pokyn definuje požadavky pro zavedení minimální míry kvality naplněním 10 kritérií zlepšování. Kritéria musí úřad zavést do 30. června 2022.

Úřad pro zavedení systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení úřadu využívá finanční podpory z Operačního programu Zaměstnanost. Od 1. října 2019 byla zahájena realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“ s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599. Projekt je nastaven v souladu s požadavky Metodického pokynu a je realizován v součinnosti se sekci pro státní službu Ministerstva vnitra (projekt "Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy", reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0006173).

Předpokládá se zavedení systému řízení kvality ve služebním úřadu v uložném termínu, tedy do 30. června 2022.

4.1.2 Identifikace projektu

Název: Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Zdroj podpory: Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost

Termín realizace: říjen 2019 až září 2021

Registrační číslo: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599

Popis projektu:

Předmětem projektu je zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a to prostřednictvím zavedení požadavků Metodického pokynu.

4.2 Cíle a přínosy projektu

Hlavním cílem projektu je zvýšit kvalitu řízení a fungování Úřadu. Tento hlavní cíl je dále rozdělen do čtyř dílčích cílů:

1. Zvýšení kvality strategického rozvoje služebního úřadu
2. Zvýšení kvality řízení služebního úřadu
3. Zvýšení kvality řízení lidských zdrojů služebního úřadu
4. Zvýšení kvality řízení partnerství a výkonnosti služebního úřadu

Očekávané přínosy projektu:

- Díky zavedení vytyčených cílů do praxe vznikne flexibilnější prostředí v rámci úřadu a budou aplikovány pokročilé nástroje pro naplňování a sledování strategií a úkolů Úřadu.
- V Úřadu se zlepší a zefektivní komunikace vně i uvnitř úřadu napříč jednotlivými odděleními.
- Budou efektivněji řízeny lidské zdroje.
- Vzniknou nové standardy pro práci s dokumentací.
- Úřad díky projektu přesněji definuje jednotlivé odpovědnosti a pravomoci zaměstnanců.
- Bude také umožněna účinnější koordinace jednotlivých aktivit úřadu a jejich správné zavedení.

4.3 Realizace projektu v roce 2020

Projekt je realizován prostřednictvím 14 souběžných klíčových aktivit, které jsou vzájemně propojeny a doplňují se. Realizací klíčových aktivit budou naplněna kritéria zlepšování podle Metodického pokynu.

V souvislosti s protiepidemickými opatřeními z důvodu nemoci COVID-19 byly původně plánované aktivity pozdrženy a přeměněny, některé aktivity s fyzickou přítomností účastníků byly odloženy. Z důvodu vzniklých překážek se začala připravovat žádost o změnu projektu, jejíž součástí je prodloužení termínu ukončení realizace projektu o 9 měsíců.

Níže jsou uvedeny hlavní body jejich naplňování v roce 2020.

V rámci naplnění kritéria 1 a 2 Metodického pokynu proběhly dva strategické workshopy s cílem získání základního přehledu účastníků o Metodickém pokynu a k získání základní znalosti o praktickém využití procesního řízení ve vazbě na organizační strukturu a řídicí dokumenty úřadu a o procesu strategického řízení dle požadavků Metodického pokynu.

K naplňování kritéria 3 Metodického pokynu byl připraven seznam hlavních, řídicích a podpůrných procesů v organizaci, který se v dalším období bude dále vyhodnocovat a doplňovat. Na jednáních Týmu kvality se mapovaly procesy na Úřadě a prováděla se průběžná analýza potřebnosti a rozsahu rozpracování jednotlivých procesů. Členové Týmu kvality postupně popisovali podpůrné personální a ekonomické procesy a rozpracovávali je pomocí SW nástrojů do podoby procesních map, včetně zachycení návrhů opatření vedoucích k jejich zefektivnění, definování odpovědností a pravomocí v daném procesu.

K naplňování kritéria 4 Metodického pokynu došlo ke kategorizaci vnitřních předpisů, přezkoumání platných interních předpisů a vytvoření jednotného evidenčního přehledu pod názvem *Kompletní seznam vnitřních předpisů včetně služebních*. Interním předpisem byl definován postup pro řízení interních předpisů, stanoveny odpovědnosti za systém a nastaven jasný řád a obsah tak, aby byl v souladu s Metodickým pokynem.

K naplňování kritéria 5 Metodického pokynu proběhla aktualizace jednotného vizuálního stylu včetně grafiky nových webových stránek.

K naplňování kritéria 6 Metodického pokynu vznikaly podklady, které budou následně využity pro dokument definující účel Úřadu z hlediska různých příjemců a jeho služeb a zároveň potřeby pro zlepšení poskytovaných služeb.

K naplňování kritéria 7 Metodického pokynu byla rozpracována analýza stávajícího stavu v oblasti řízení lidských zdrojů, byl sestaven seznam personálních procesů dle potřeb úřadu, vytypovaly se často kladené otázky ze stran zaměstnanců v každé oblasti a přidaly odpovědi na ně. Došlo ke zlepšení v oblasti sladování rodinného a osobního života s výkonem státní služby, které je postupně implementováno do praxe.

K naplňování kritéria 1, 2, 3, 6, 7, 8 Metodického pokynu byl realizován kurz na téma Flexibilita.

Došlo k proškolení představených a jejich zástupců na téma Řízení lidských zdrojů/leadership. Seminář vedl účastníky k reflexi zaběhnutého přístupu Úřadu i vlastního přístupu při řízení lidských zdrojů. Rozvíjel dovednost účastníků, jak vést podřízené s využitím principů leadershipu a přístupu orientace na řešení, dále jak pracovat s vlastními zdroji a ve svém týmu, delegovat a vést rozvojové rozhovory s podřízenými.

Došlo k finalizaci dokumentu *Analýza a strategie ICT*.

Bylo zahájeno zjišťování potřeb Úřadu v oblasti interní komunikace za účelem definování funkčních požadavků na softwarové aplikace, jež má Úřad k dispozici v rámci celorezortního ICT řešení, a dále s cílem vymezení obsahu připravovaného infoportálu.

Byly ověřeny technické parametry k využití aplikací eSIAŘ pro evidenci vnitřních předpisů a Learning Management System, jako nástroje vedoucího k podpoře zvýšení kvality řízení lidských zdrojů.

V rámci již dostupných softwarových řešení byla zajištěna *Pomůcka pro hodnocení zaměstnanců, Pomůcka pro šetření spokojenosti zaměstnanců a vyhodnocování vzdělávacích akcí a Nástroj pro sledování vytížení personálních zdrojů pro vybrané procesy*.

Pokračovalo hledání dalších vhodných nástrojů, které splňují podmínky potřeb projektu, úřadu, i technických nároků ICT v resortu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Pro vyhodnocení systému řízení kvality v rámci projektu byl ze strany auditora kvality vypracován půlroční plán auditu kvality zahrnující kritéria sledující požadovanou minimální míru kvality. Auditor kvality započal zkušební kontrolu nastavení procesů v oblastech vnitřního kontrolního systému, vzdělávání a motivace zaměstnanců.

Na začátku realizace projektu byla informace o projektu Zavedení systému řízení kvality na Úřadu zpřístupněna veřejnosti na webu úřadu www.umpod.cz a bylo rovněž označeno místo realizace projektu. V průběhu roku 2020 došlo k personálnímu obsazení realizačního týmu. Tým kvality se scházel na pravidelných schůzkách, kde stanovoval plán a postup zavedení systému řízení kvality a postupně rozpracovával výše uvedená témata v klíčových aktivitách, aby byl naplněn Metodický pokyn a jeho kritéria.

5. Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2020 Úřad nadále plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva. V roce 2020 Úřad zejména prohluboval praxi zapojování dětí, která byla nastavena několikaletým projektem zaměřeným na participaci dětí a ukončeným v roce 2020.

Rok 2020 byl na celém světě zásadně poznamenán probíhající celosvětovou pandemií nemoci COVID-19. Úřad situaci zvládl bez jakýchkoli výpadků, velmi dobře se přizpůsobil požadavkům na minimalizaci osobních kontaktů, zásadně se posunul v oblasti ICT směrem k digitalizaci veřejné správy. Zaměstnancům se díky vybavení potřebnou technikou umožnilo vzdálené připojení a na rozdíl od mnohých jiných institucí tak nedošlo k žádnému přerušení práce. Úřad dokázal realizovat potřebné kontakty mezi zaměstnanci i externími subjekty (zejména klienty a spolupracujícími organizacemi v České republice i v cizině) prostřednictvím online spojení. Přes neočekávanost pandemie a omezující opatření bylo získáno mnoho nových pozitivních zkušeností, které budou využívány i v budoucnu.

Brno 30. červen 2021

Zdeněk K a p i t á n
ředitel a vedoucí služebního úřadu